

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Vita, Et Gestis S. Francisci Xaverii È Societate Iesv
Indiarvm Apostoli Libri Qvatvor**

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1666

47. Nouæ cum aliis Bonz. disputationes.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10854

vt quid enim eorum animos exterminaret cælo Deus, nullòque ipso-
rum scelere addiceret inferis? cum sint eiusdem vt virorum, &
Regum animi naturæ; si non deberetur diuitiis salus, quibus pessimi
quique non raro largius affluunt, cur ea probis egentibus negare-
tur? quæ culpa in iis idcirco plectendum censeretur quod ea for-
te viuant in qua illos prouidentix supremæ ordo æquissimus loca-
uit? si crimen foret virum, aut fœminam nasci; crimen Dei esse
qui tales vt essent voluisset; ipsos certe prius non potuisse
hoc velle, quam essent: cuius autem temeritatis audacia Deum ini-
qui arguat, vel iniusti? quid porò humano generi incommodaret
pauper aut fœmina? hæc si desit vnde viri nascantur? illum si
auferres; vnde operæ famulares, priuatim ac publicè iam neces-
sariæ, vix vt possit iis vita mortalium carere? quæ tandem in or-
be tam barbara & naturæ infensa regio, vt egenos, & fœminas,
crimini, & supplicij consueuerit damnare? ergo Deum qui & ius-
tissimus, & summe clemens, damnaturum scilicet, oclusòque iis
cælo, ob id æternis affecturum pœnis, quòd pauperes, aut fœ-
minæ fuerint? his causam plus satis visus est vir sanctus pero-
rasse; eadem qua prius approbatione illi adplausum est, & quæ
rationibus firmarat, decreta pro veris extra omnem controuersiam
stabilitis. Bonziis licet, quibus auctoritatis quam vitæ iactura peior
est, nequicquam frementibus, & infami rubore confusis, ita pri-
mæ huic disputationi, ac diei finis impositus.

47
Nonæ cum
alijs Bonz.
disputatio-
nes.

47 Rediit postridie Fucarondonus in campum, circumstant homi-
nem selecta ex omni ordine Bonziorum valentissima capita sex,
haud quidem vt illi quatuor pridie, pugnx spectatores, & testes,
sed subsidiarij, & arma vbi opus iuncturi, tantæ molis experimen-
tum hoc Bonziis visum est, & Fucarondonus tam impar oneri.
Debellatum proximè Fucarondonum tota vrbe fama cantauerat,
hinc nomen Xauerio grandius; vilius, despectiusque Bonzijs; er-
go si quæ posent emerfuri, pugnam hanc alteram septeni contra
vnum mouent, neque Rex magnopere abnuuit, gnarus doctrinam
Xauerij inde gloriosius illustrandam. Quamquam haud ita ingenij
acumen vel numerus aduersarios sustentauit, vt præsentia damo-
nis alicuius, dubitationum argutias suis commilitonibus suggeren-
tis, quibus nisi ex subtiliori Theologia, (quam profus ignorab-
ant) cum satisfieri non posset, necesse erat post solutionem,
velut adhuc ambiguas apud eos hæere. Quamobrem vir sanctus
pijs apud Deum Lusitanorum suffragijs iuuari petebat quibus sibi
rerum perspicacitatem, explicandique perspicuitatem & robur impe-
trarent, sed eæ quas dixi perplexiores traxit, ferme in vltimas
concertationes tanquam in subsidijs seruata inciderunt, hunc diem
leuior velitatio absoluit, & ibat quin etiam in comicum dramam,
erantque

erantque inter se discordes Bonziji, rem pugnis acturi, nisi Rex personæ decore consulens, & gentis insultæ effrontisque misertus, metu illos, minisque compressisset. Quæstrum in primis eo die, de fortunæ bonis manu à Deo tam prodiga in quosdam effusis, ut in iis narent; tam parca in alios, & avara ut ægrè in diem vitarent, nam si est nefas de iustitia Dei ambigere, meritis hominum æqua lance præmia diidentis, quantorum pauperes (colligebat hinc Bonziji) reos esse criminum oporteret quos in nuditatem, in famem, in ærumnas interdum perpetuas, & ludibria, probraque publica, omnisque generis miserias diuina sententia misisset. De diuitibus contra non posse prudenter nisi opposita omnia sentiri, nempe magna esse virtute præditos, & iis coram Deo exaggeratos meritis, quibus tanta illa quam ab eo acceperant compensatio deberetur. Sic argumentatum alius excepit Bonziji, ostentatione ingenij, & pompa dicendi quantum apparebat mirè sibi acceptus, aiebat is remcipienti, æstimantique immensum, & periculis constum Bonziji Europæi in Iaponiam iter, ad aperendam illic scholam Philosophiæ peregrinæ, visum ingentis animi hominem, & magna omnia spirantem, at cuiam id tandem Iaponiæ bono, si suæ hæreseos suasionibus deceptus, tantum & temporis, & laborum contriuerat? Nam cum esset paradisi duplex, viuientium alter, functorum alius, hic quidem in cælo; in terris alter; constabat omnes plus minus hic isto perfrui, pro cuiusque nimirum promerito; primores, imperiis, dignitatibus, palatiis, minorum seruitio, hortorum, epularumque delitiis beari. Mediocres ciuilibus commodis, & opportuno, etiam supra quam opus sit rerum alimentique usu; quin & postremissimos quoque, in partem communis Paradisi venire, gaudere hac illos quoque vita, vxorum blanditiis, filiorum obsequio, & iis quæ suapte quisque industria, & priuato labore assequitur; vnis animantibus & solis assignatum non esse paradisi; inter illas maximè utiles, & necessarias, bonorum minimum habere; boues, scilicet equos, pecudes, canes, & similes seruire natas, & frangi laboribus, occidique à nobis cum lubitum fuerit. Paradiso itaque in terris cum careant, si iustus Deus, necesse est illum in cælo inueniant, ut quid igitur tantum oceani, sudorum, atque discriminum, ad commonstrandam hominibus in Paradisum illum viam, quem constat non hominum esse, sed animantium paradisi? Ex his crassi licet, ac stolidi pectoris duobus quæstis, longè se tamen sublimius, ac sapientius attollens Apostolus, quam respondendi necessitas posceret; ante omnia ostendit, inter animas brutorum, & hominum, cuiusmodi, esset, quantumque discrimen, illa hominum commoditatibus condita, hos Dei obsequio, æternis

nisque

nisque post mortem illius obsequij præmiis; iam si vera, & summa fœlicitas, nisi ex concursu omnium bonorum non stabat, quibus eius possessor integrè bearetur, implereturque animus, capacibus desideriis immensus, adeò cumulatè, nihil ut ei optandum restaret; quem possemus mortalem reperire in eo beatitatis locatum gradu cui nihil posset vel boni accedere, vel optari? ardet imò suis crescendi studium incrementis, nec parto sitis exinguitur, sed augetur. Dei vnus optimi maximi, quod summum est bonum, nullo nobis vllius interiectu nuda cognitio, qua possidetur, & amatur, fœlicitatem perficit numeris omnibus absolutam, hac si paradus certo continetur, cui dubium sit bruta rationis expertia, venire in partem eius boni non posse, quod ratione percipitur, & si sunt sine non alio condita, quàm ut vsui nobis essent; hoc sine perfuncta qui vltimus iis est, quid possit iis aliud post vltimum dari; hominum autem dispar conditio, à primo Bonzio in controversiam vocata, quam falsò & absurdè, vel innocentia diuitum, vel pauperum culpæ attribueretur ex eo palam fecit, quod nec fœlicem diuitia facerent, nec pauperes miserum, sed vtrumque conferret ad beatitatem, si proba fieret ex vtroque negotiatio: cum autem rei obtinendæ metiri præsidia deceat ex re quæ petitur, eoque sint præstantiora quæ apiora sunt ad eam obtinendam; profectò egestas patienti animo, humili, Deique morigero nutibus excepta, durataque, haud minus iuuerit ad beatitatem quàm opes piis misericordia operibus occupatæ; profectò, inquam, conditioni diuitum re nulla concedit fors pauperum, eamque potius si attentius introspectatur non parum antecedit; non odit ergo diuina bonitas quos nasci mendicos in hanc lucem iussit, cum eorum egestas, aliquanto etiam quam blanda fors diuitum, plus possit ad fœlicitatem. Ratiocinantis tam euidentis fuit probatio, ut ne Bonziis quidem quod hiscerent, dubij quicquam relictum sit, eam ob rem effata hæc duo, pro veris, certisque sancita sunt. Hic se alius ex Bonziis proferens, nouamque ingerens dicendi materiam; dare se facile aiebat, non fuisse mundum ab æterno æuo, sed Dei quidem præpotenti perfectum, & absolutum manu, pœnam vero esse primigenij sceleris, quod euersus, & mutatione tam exitiali fibimet oppositus ut in amarum dulcia, pulcherrima in deformitatem, in obscurum lucida transissent; vernacula etiam atque domestica syluestre ingenium; salubria noxuum induissent, nihilque adeò, uti loquebatur, nativam suam retinisset substantiam; veruntamen Amidam ex Diis Iaponiorum vnum reposuisse omnia in statum pristinum, mira quadam sui transformatione in singula eorum genera, quæ cum numerato millia censeantur octoginta, toties illum nasci voluisse, & hæc præcis Iaponum tabulis, omnium

retro

rettò suffragio temporum, venerandis probari. Quapropter, con-
cludebat doctus è somniorum exedra professor, haud minora de-
beri Amidæ reparatori orbis, quam Deo conditori. Sed hoc
mendacium nobile vir sanctus, tam facillè ludibrio exposuit, vt ne
ipsi quidem aduersarij obstarent, pergique ad alia poscerent. At-
enim, dum pro se sua quisque cerratim, ingerunt, haud scio
quo pacto in rixas erupere; iurgari ergo inter se muliebriter,
conuictiari thralonicè, & ralsicitatis, superbix, ignorantix inui-
cem notare; verè quidem, sed ingrato adstantibus strepitu, qui
tamen, captando ex iis ludo, in mutuam illos contumeliam pro-
rirabant, donec verbis in pugnos proximè desituris, indignatus
Princeps, increpitos abegit, & in Reginæ gynecæum concessit;
Lusitani sanctum vt soliti erant domum comitati, noctem cum
illo partim colloquiis de Deo, partim somno duxere.

48 Die proximè insequenti, animi gratia cum paucis Rex
prodit, & data opera prateruehitur ædes in quibus Apostolus
cum suis morabatur; aulicum mittit qui suos in hortos illi con-
dicat ad venationem, moneatque arma secum ferre ad configen-
dum saltem miluorum par, ex iis qui septem numero exculpere
ipsi pridè oculos tentarant. Vidit statim vic sanctus venationem
esse disputationem, & miluos Bonzios, accurrit festinus actif-
que Regi demississime gratis, manu prehensus per summam ve-
bis frequentiam ab eo in regiam ducitur, letis eo honore qui
assètabantur Lusitanis; ciuibus multum attonitis tam aperta sin-
gularis affèctus ostentatione. Opperiebantur in aula Bonzij, ade-
rant nobiles, vel spectaturi, vel arbitraturi. Prima impressione
Bonzij libellum obrudunt, quo prouocabant à sententiis iudi-
cum, & dijudicata restitui volebant in integrum, vt ea denuo
examinarentur, sed iniquum petere censi sunt, tum quòd pactis ad-
missis contrarium, tum quòd Rex, diceret, admetiri sermones tempori
decere; Lusitanos, & cum iis Xaueriam, vela post triduum facturos;
molestum esse, atque importunum, disputata recoquere, & matris
probata sententiis, fidei dubix subdere; si quid noui haberent, liberè
promerent; sin minus, bona aui abirent. Conuoluto itaque li-
bello; aliò signa conuerterunt. Fucarondoni quidem vt erant
ridiculæ accusationes, ita leui flatu vanuere. Exprobrabat il-
le Xauerio Deum ab eo vocari *Diusam*, & seu malitiosè siue
ignoranter *Dios*, & *Diusam*, quod mendacium Iaponiis sonat,
criminosè vnà confundebat; tum quòd Christiani post rem sacram
ab eo peractam, ritu supplici Sanctos inuocarent, Sancte
Petre, Sancte Paule, &c. quæ apud Iapones vox *Sancte* ob-
scœna est, dolebat scilicet innocens, & religiosus sycophan-
ta; beatis in cœlo iniuriam fieri: prius crimen Xauerius di-
luit

48
Postrema
disput. cum
Bonzis.